

INDIAN SCHOOL AL WADI AL KABIR

FINAL EXAMINATION 2023-24		
CLASS-VII	SUBJECT- SANSKRIT (3 rd lang.)	MAX. MARKS: 80
Date: 14/03/2024	SET: ONE	Time: 2½hours

General Instructions

1. All questions are compulsory.
2. The question paper consists of 9 questions.
3. There is no overall choice. However, internal choices have been provided.
4. This question paper consists of 4 printed pages.

प्रश्न 1. गद्यांशम् पठित्वा एतदाधारितान् प्रश्नान् उत्तरतः ।

(Read the passage and answer the questions.)

वाल्मीकिः एकः ऋषि आसीत् । सः स्वाश्रमे वसति स्म । तस्य आश्रमः तमसा नदी-तीरे आसीत् । एकस्मिन् दिने सः स्नातुं नदीं गच्छति स्म । सः पुरतः वृक्षे उपविष्टौ द्वौ पक्षिणौ अपश्यत् । तदानीम् एव एकः व्याधः स्वबाणेन तयोरेकं पक्षिणम् अमारयत् । सः पक्षी मृत्वा अपतत् । द्वितीयः खगः अतीव व्याकुलः अभवत् । इदं दृश्यं दृष्ट्वा वाल्मीकेः हृदयं द्रवितम् अभवत् । सः व्याधाय अक्रुध्यत् । सः तम् अकथयत् - हे व्याधः । त्वं निर्दोषं पक्षिणम् अहन् अतः कदापि शान्तिं न प्राप्स्यसि ।

क) एकपदेन उत्तरत । (Answer in one word.)

4

- i) वाल्मीकिः कुत्र वसति स्म ? .....
- ii) वाल्मीकेः आश्रमः कुत्र आसीत् ? .....
- iii) केन एकं पक्षिणं अमारयत् ? .....
- iv) इदं दृश्यं दृष्ट्वा कस्य हृदयं द्रवितम् अभवत् ? .....

ख) पूर्णवाक्येन उत्तरत । (Answer in a complete sentence.)

2

- i) वाल्मीकिः व्याधं किम् अकथयत् ? .....

ग) निर्देशानुसारम् उत्तरत । (Answer as directed.)

4

- i) 'गच्छति' पदे कः लकारः ? .....
- ii) 'अमारयत्' पदे कः लकारः ? .....
- iii) 'अपतत्' पदे कः धातुः ? .....
- iv) 'नदी' पदे कः अर्थः ? .....

प्रश्न 2. मञ्जूषायाः सहायतया एकपदेन उत्तरत ।

4

(Answer in one word with the help of the words given in the box.)

प्रियम्, चन्दनम्, पिता, सत्यमप्रियम्, रविः, शीतला, सुपुत्रः, जननी जन्मभूमिश्च

- क) लोके किं शीतलं भवति ?
- ख) का स्वर्गात् गरीयसी ?
- ग) साधुसङ्गतिः कीदृशी भवति ?
- घ) कः स्वर्गात् उच्चतरः अस्ति ?
- ङ) प्रभाते कः दीपकः अस्ति ?
- च) कीदृशं सत्यं ब्रूयात् ?
- छ) कुलस्य दीपकः कः भवति ?
- ज) किं न ब्रूयात् ?

प्रश्न 3. श्लोकानाम् अर्थं लिखत । (Write the meaning of the shlokas Hindi Or English.) 4

(i) अयं निजः परो वेति गणना लघुचेतसाम् ।
उदारचरितानां तु वसुधैव कुटुम्बकम् ॥

(ii) भूमेः गरीयसी माता ,स्वर्गात् उच्चतरः पिता ।
जननी जन्मभूमिश्च स्वर्गादपि गरीयसी ॥

प्रश्न 4. पूर्णवाक्येन उत्तरत । (Answer in a complete sentence.) 7

- क) उदारचरितानां का एव कुटुम्बकम् ? .....
- ख) किं किं चलं भवति ? .....
- ग) के के नमन्ति ? .....
- घ) के के न नमन्ति ? .....
- ङ) छात्राणां किं कर्तव्यम् अस्ति ? .....
- च) जनाः अवकरं कुत्र क्षिपन्ति ? .....
- छ) जनजागरणाय केंद्रियसर्वकारेण किम् आरभत् ? .....

प्रश्न 5. (i) निम्नलिखितानि वाक्यानि लङ् लकारे लिखत । 6

(Write the following sentences into past tense.)

- क) अश्वः क्षेत्रे धावति । ..... ख) वने फले पततः । .....
- ग) नराः उद्याने भ्रमन्ति । ..... घ) ते छात्राः धावन्ति । .....
- ङ) रमा कवितां स्मरति । ..... च) तौ कुत्र गच्छतः । .....

(ii) निम्नलिखितानाम् धातूनाम् लङ् लकारस्य उत्तमपुरुषस्य रूपाणि लिखत । 4

(Conjugate the following roots in first person in past tense.)

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
क) कथ्	अकथयम्	.....	.....
ख) भ्रम्	.....	.....	अभ्रमाम
ग) नृत्	अनृत्यम्	.....	.....
घ) अस्	.....	.....	आस्म

(iii) क्रियापदानि लट् लकारे लिखत । (Write the verbs in present tense.) 4

- क) आसीत् ..... ख) अकरोत् .....
- ग) भविष्यन्ति ..... घ) करिष्यन्ति .....

(iv) निर्देशानुसारेण लकार-परिवर्तनम् कुरुत । (Change the tense/mood as directed) 5

- क) भृत्यः लवणम् आनेतुम् गच्छति । (लृट् लकारे) .....
- ख) सः भृत्यम् आदिशति । (लङ् लकारे) .....
- ग) सः मूर्खः अस्ति । (लृट् लकारे) .....
- घ) पशून् दोरकेण बद्ध्वा आनयेत् । (लोट् लकारे) .....
- ङ) त्वं दुग्धम् आनय । (लट् लकारे) .....

प्रश्न 6. निम्नलिखित श्लोकेषु रिक्तस्थानानि मञ्जूषायाः सहायतया पूरयत ।

(Fill in the blanks in the following couplets using the words from the help box.)

4

(i) क्रोधम्, निजः, षड्दोषाः, तु, हातव्या, तन्द्रा, गणना, कुटुम्बकम् ।

क) अयं ..... परो वेति ..... लघुचेतसाम् ।
उदारचरितानां ..... वसुधैव .....

ख) ..... पुरुषेणेह ..... भूतिमिच्छता ।
निद्रा ..... भयं ..... आलस्यं दीर्घसूत्रता ॥

(ii)

5

जननी, या, स्वर्गात्, काले, स्वर्गादिपि, धनम्, विद्या, पिता, गरीयसी, न ।

क) पुस्तकस्था तु ..... विद्या, परहस्त गतं ..... ।
कार्यं ..... समुत्पन्ने, ... सा ..... न तद्धनम् ॥

ख) भूमेः ..... माता, ... उच्चतरः ..... ।
..... जन्मभूमिश्च ..... गरीयसी ॥

प्रश्न 7. (i) शब्दार्थ मेलनम् कुरुत । (Match the words with their meanings.)

4

क) प्रज्ञा	i) धरती ही
ख) वसुधैव	ii) वाणी
ग) चित्तम्	iii) कभी
घ) कदाचन	iv) मन
ङ) वाचः	v) बुद्धि
च) चलम्	vi) संपन्नता
छ) गुणिनो	vii) चंचल
ज) भूतिम्	viii) गुणवाले

- (ii) क) मलिनम् i) कचरा
- ख) पुरा ii) सड़कों पर
- ग) अवकरम् iii) तेज गति से
- घ) सर्वकारेण iv) गंदा
- ङ) सरणिषु v) हवाई अड्डों पर
- च) अवशिष्टम् vi) सरकार द्वारा
- छ) तीव्रगत्या vii) पहले
- ज) विमानपत्तनेषु viii) जूठन

4

प्रश्न 8. (i) निर्देशानुसारेण वचनं परिवर्तयत | (Change the number as directed.) **4**

- क) अहं विद्यालयम् अगच्छम् | (द्विवचने) .....
- ख) आवां मनोहरम् गीतम् अस्मराव | (बहुवचने) .....
- ग) अहं पुस्तकं गृहम् अनयम् | (बहुवचने) .....
- घ) वयं असत्यं न अवदाम | (एकवचने) .....

(ii) वाक्यानि द्विवचने लिखत | (write the sentences in dual numbers.) **6**

- क) बालकाः पाठम् अस्मरन् | .....
- ख) भृत्यः मूर्खः आसीत् | .....
- ग) यूयम् फलानि खादथ | .....
- घ) सा वस्त्राणि मञ्जूषायाम् अक्षिपत् | .....
- ङ) अहम् पठितुम् गच्छामि | .....
- च) वयम् लवणं नेष्यामः | .....

प्रश्न 9. मूल्यपरकम् | (value based question.) **9**

- क) साफल्यार्थं किम् केवलं परिश्रमम् एव पर्याप्तम् अथवा बुद्धिप्रयोगम् अपि आवश्यकम् ?
(सफलता के लिए केवल परिश्रम ही पर्याप्त है अथवा बुद्धि का प्रयोग भी आवश्यक है ?)
- ख) किम् त्वम् गृहकार्येषु मातुः पितुः च सहायतां करोषि ? (क्या तुम घर के कामों में माता-पिता की सहायता करते हो ?)
- ग) सङ्कटकाले किम् त्वम् मित्रस्य सहायतां करोषि ? (संकट के समय क्या तुम मित्र की सहायता करते हो?)
- घ) किम् त्वम् पितरौ प्रति कृतज्ञातम् अनुभवसि ? (क्या तुम माता-पिता के प्रति कृतज्ञता का अनुभव करते हो ?)
- ङ) किम् त्वम् नदीषु अपशिष्टं करिष्यसि ? (क्या तुम नदी में मल-मूत्र त्याग करोगे ?)
- च) किम् त्वम् स्व-पर्यावरणं स्वच्छं करिष्यसि ? (क्या तुम अपने पर्यावरण को स्वच्छ करोगे ?)
- छ) तव कक्षायां चिटिकाः सुधाखण्डानि च विकीर्णाः सन्ति कक्षा मलिना दृश्यते | त्वं किं करिष्यसि ?
(तुम्हारी कक्षा में कागज़ और चाक के टुकड़े बिखरे पड़े हैं जिससे कक्षा गंदी दिख रही है | ऐसे में तुम क्या करोगे ?)
- ज) किम् त्वम् कश्चित् स्पर्धायाः विजेता/विजेत्री भूत्वा हर्षम् अनुभवसि अहङ्कारं वा ?
(क्या तुम किसी प्रतियोगिता के विजेता/विजेत्री होने पर प्रसन्न होते हो या अहंकार करते हो ?)
- झ) पर्यटनस्थलस्य भ्रमणसमये किम् त्वम् तत् स्थलस्य सौन्दर्यं सावधानं रक्षसि अथवा अनपेक्षया नाशं करोषि ? (पर्यटन स्थल पर घूमते हुए क्या तुम सावधानीपूर्वक वहाँ के सौन्दर्य की रक्षा करते हो या अपनी लापरवाही से हानि पहुँचाते हो ?)